

Elena Ioachim și Mitică Popescu în "Vrăjitorul din Oz"

„T”

Într-un timp bulmac, cînd, ah, atît de puțînă lume se mai gîndește la teatru - înlăuntrul și în afara lui - la Piatra Neamț, o mină, doar o mină de încăpățînați se află pe scenă. În plin sezon al vacanțelor pentru cel care au avut liniștea să se simtă în vacanță (era în august), aici se muncea, se spera, se lupta chiar pentru teatru. Se repeta Garden-party, piesa lui Vaclav Havel, cu care regizorul Emil Mandric și actorii, unsprezece, ciți mai erau, ne vor convinge, poate, că Teatrul Tineretului știe s-o la mereu de la capăt.

"Toată vara ne-am zbatut să găsim o acțiune necesară acestui spectacol, spune Eduard Covall, dar situația dificilă nu aparține doar prezentului. De-a lungul celor 31 de ani de existență, ne-am învățat s-o luăm mereu de la zero, sau aproape... În fiecare an am adus absolvenți, dar tot în fiecare an plecau alții și ne trezeam fără roți la bicicletă... Acum tragem aer în piept și încercăm să ne adaptăm condițiilor. Exodul actorilor e o realitate. E peste tot o tulburare care nu e favorabilă creației. Toți vor să dea marea lovitură. Nu le-o putem reproșa nici fetelor noastre care au reușit la Andrei Șerban. Șansa de a lucra cu un asemenea regizor nu e de ratat".

N-am ce să replic. Edy Covall lucrează acolo din 1959, cînd viitorul Teatru al Tineretului era secție a teatrului din Bacău. De unde-l vine optimismul, cum își reîncarcă bateriile, doar el o știe. Cei alți cițiva statornici ai trupel - Cornel Nicoară, Traian Pârlog, Corneliu Dan Borcia, Florin Măcelaru, Ion Muscă, Constantin Ghenescu, mai tinerii Avram și Gheorghe Birău, directorul Mircea Zaharia și Paul Findrihan, secretarul literar - au și ei argumentele lor. În parte, ni le-au expus în lunile, în spectacolul Bine, mamă, darăștia povestesc în actul doi ce se întîmplă în actul întîi de Matel Vișniec, în regia lui Nicolae Scarlat.

De-a lungul anilor, chiar și cel mai pălmașul suporter al pletrenilor au fost uneori gata să-și abandoneze echipa favorită. Dar, de tot atîtea ori, se întîmpla ceva care reînsuflețea atmosfera în jurul teatrului. Noi i-am privit așa, ca pe un miracol, ca pe un fenomen, ca pe un prunc urșit de zine bune. Teatrul Tineretului nu e însă doar o legendă, ci și o istorie vie, în care se reflectă, ca într-o picătură de apă, chipul teatrului românesc.

În 1959, seria de absolvenți ai Institutului în frunte cu Leopoldina Bălanuță, Florin Piersic, Gheorghe Popovici-Poenaru, Cosma Brașoveanu a fost prima minune, care a ținut exact un an. Peste alți doi, în 1961, directoratul lui Ion Coman, animator de rară pasiune și intuiție, primul conducător al instituției devenite de sine stătătoare, debuta prin angajarea altor tineri promițători. În perioada aceea au fost produse primele spectacole care polarizau atenția

O LEGENDĂ CARE POATE REÎNVIA?

→ întregii mișcări teatrale: Orfeu în infern (regia Cornel Todea), Nu sînt Turnul Eiffel (regia Ion Cojar, cu Eugenia Dragomirescu și Virgil Ogășanu), Arden din Feversham. Cîți, oare, dintre cei care au văzut acest din urmă spectacol, realizăm că asistăm la cristalizarea unei trupe cu un destin aparte și la nașterea unui viitor mare regizor, Andrei Șerban, "pe atunci student"? "Veneau ca soldații, plecau gradați și ajungeau generali" (Eduard Covall). Dar, pentru asta, cineva trebuia să știe să-l recruteze. Și, dacă echipa s-a încheiat, e sigur că cei care au "moșit-o" s-au priceput. Treptat, mecanismul s-a autoreglat. După câteva succese peste hotare, în 1967 și 1968 (la Bienala de la Veneția, unde s-au prezentat cu Afară-i vopsit gardu'... de Alecu Popovici și cu Vrăjitorul din Oz după F. Baum, ambele în regia lui Ion Cojar), echipa absorbea și respingea fără greș, într-un perfect joc al valorilor. În anul 1968, Andrei Șerban revine pentru a realiza acel tulburător Brecht, Omul cel bun din Siciuan, spectacol care o lansează pe Carmen Gallin. Apoi, Noaptea încurcăturilor. Dinu Cernescu produsese și el un memorabil Tristan și Isolda, cu Adriana Popovici și Traian Pârlog. Cătălina Buzolanu susține și ea o vreme prestigiul teatrului cu spectacole distincte, memorabile - Tinerete fără bătrînețe, Peer Gynt. Trecerea pe la Piatra Neamț devine treptat aproape obligatorie pentru cartea de vizită a unui absolvent. Mai tîrziu, cînd Bucureștiul va fi exclus de la repartiție, mulți se vor bate pentru Piatra: Horațiu Mălăele, Rosina Cambos, Ana Clontea, Simona Mălcănescu, Maia Morgenstern, Oana Pellea. Aflăm că în spectacolul care se repetă va juca și Cătălina Murgea, de la Teatrul din Bacău, care vrea să-și încheie cariera pe scena unde a debutat. Pentru unii, locul funcționează ca o rampă de lansare, pentru alții e Izvor de apă vie, dar pe toți îl cheamă aici dorul de teatru adevărat. Cine cunoaște viața acestui teatru știe că în "colonia" de la Piatra Neamț mulți au trăit ani de zile în și pentru teatru, lăsîndu-se absorbiți pînă la uitare de sine de aerul mereu proaspăt vopsitelor scînduri ale scenei. Sociologii denumesc acest fenomen microclimat de grup; ei nu ne explică însă cum poate funcționa acesta cînd partenerii se schimbă și relațiile trebuie continuu remodelate.

"N-am așteptat niciodată la roata norocului, spune Emil Mandric, director, și el, într-una din perioadele bune; am căutat texte importante, actori, regizori potențial creatori. I-am adus nu doar prin contract sau repartiție, ci și prin convingere". Numeroase spectacole îi confirmă spusele: Slugă la doi stăpîni (regizor Iulian Vișa, interpret Horațiu Mălăele), Nevestele vesele din Windsor (regizor Alexandru Tocilescu), Somnoroasa aventură (regizor Nicolae Scarlat), Răfuiala de Philip Massinger (regizor Alexandru Dabija), Zigger-Zagger de Peter Terson (regizor Cornel Todea), Dragonul de Evgheni Șvarț (regizor Victor Ioan Frunză).

Între aceste repere de excepție, viața teatrului a curs normal. De puține ori, hazardul a împletit asupra profesionalismului; acel specific al Teatrului Tineretului, pe care nu ne grăbim să-l definim, a prevalat, făcînd din acest colectiv un model de echipă, o școală. Fără profesori pedanți, fără catedră - o academie liberă, al cărei principiu a fost punerea în stare de creație. Au învățat unii de la alții, s-au suplinit cu colegialitate în momente de cumpănă și, cînd a fost cazul, "s-au jucat", cu acea rară disponibilitate histrionică ce trece peste orgoli și vanități. Echipa de la Piatra Neamț n-a cunoscut, poate, rigorile Laboratorului lui Grotowski și nici ritualurile din preajma lui Peter Brook; dar și aici s-a perpetuat o comuniune de spirit și crez teatral. "Fenomenul Piatra Neamț" a creat legendă, dar n-a aspirat să producă mode. Nici n-ar fi fost posibil, pentru că aici nu s-a practicat neapărat un anumit stil de teatru, ci mai degrabă un mod de a exista prin teatru. Stilurile spectacolelor relevante au purtat marca creatorilor lor, dar au avut și un numitor comun: prospețimea, vitalitatea exprimării.

În această stare de deschidere și receptivitate stă poate și viitorul trupelor, la care se gîndesc cei astăzi agățați de catarg. "Am rămas puțini, dar dintre cei care, oriunde vor fi puși, vor face imposibilul ca Teatrul Tineretului să existe" (Constantin Ghenescu). "Nol nu vorbim la trecut și nici n-am dezarmat" (Ion Mucă). Sînt tentată să-l dau dreptate, amintindu-mi de un nu prea îndepărtat succes pletrean, Piațeta (regizor Silviu Purcărete), dar mă încearcă regretul la gîndul că și acel grup, atît de spectaculos afirmat, s-a risipit prea repede.

Să fie doar ora nostalgilor? Unde ne sînt visătorii, îmi vine să strig de aici, de pe coridoarele pustii...

"Nu e nici o legendă la mijloc. E istorie trăită. Noi, cei învechiți aici, am trăit-o și o trăim, străbătînd acest prezent în echilibru fragil și întîmplînd un viitor încă neclar" (Corneliu Dan Borcia). "Situația nu se va regla curînd. Legea teatrelor încă nu a apărut. Cînd salariul va fi negociabil și va fi coadă la casă, ne vom permite și angajarea unor colaboratori. Deocamdată sîntem descoperiți. Oricum, n-avem de gînd să facem concesii" (Mircea Zaharia - director).

În această luciditate fermă găsesc simburile speranțelor de renaștere dezvăluite la începutul acestor pagini; ele sînt consolidate și de proiecte ispititoare: un spectacol cu Inimă de cîine de Mihail Bulgakov, în regia lui Veniamin Apostol de la Chișinău, un altul cu Gargantua și Pantagruel, în regia lui Cristian Pepino, un schimb cultural cu orașul francez Roanne, și... așteptarea unor noi promoții de entuziaști. Deocamdată, cursurile postuniversitare de la Piatra s-au mutat la Naționalul bucureștean. Andrei Șerban a învățat și el, cîndva, la Piatra Neamț. Dar ce mult e de atunci...

DOINA PAPP